

A szegődményes zsellér

Nincsen olyan puszta ínség

Hogy magának benne

A halandó egy tenyérnyi

Zöld virányt ne lelne.

...

Lelj vigasztalást a szent igében:

„Bújdosunk e földi téreken...!”

Arany János

Az 1867-es esztendő adventjének első napján, midőn ismét Fiumé forgalmas-lármás kikötőjében parolázott a dévéri uradalom deres üstökű kasznárjával, Jegenye Pálnak még 211 észak-amerikai cent (két fertálydolláros vert-pénz) volt úri kabátja, Magyarországról magán vitt feketezsínóros szürke atillája zsebében. E sokérő summát – amerikai keresményének maradékát – nyomban s helyben, majdhogynem sietősen váltotta be szépen csengő hazai forintokra az osztrák kereskedelmi bank fiuméi fiókjának *Geldwechsel*-kasszájánál.

– Sok pénz – mondta az agg ember, ki a hős Nádasdy huszáregimentben hajdan a zsoldfizető-örmesteri rangig vitte. – Igen sok pénz. Mire költeni készülsz?

– Élésünkre az úton, Vida bácsi, mivelhogy nincsen szándékomba kegyelmednek, avagy jótét uraságának költségeire kosztolhatni hazáig – pillantott egykedvű szemmel kíváncsi kísérőjére a horpadt képű néhai bojnyik. – Meddiglen hazaérni fogunk, tekegyelmed szintúgy erszényemre fog enni, de nap-nap után megszállani is, valahányszor ránk estellik.

– Hm... hiszed azt csak, hogy *haza*, Horka-megyébe ügyekszünk – hümmentett és nyúlt a huszárosra-hegyesre pödört bajuszához a délceg öreg. – Leszen eztán Zala vármegye már a hazád, *most* tudd meg a rendeletet, mit uram s úrnőm üzen általam! És mielőtt odajutni fogunk, a ruházatodat kicserélned kell magadon, mert birtoki zsellér, urodalmi cseléd leszöl ottan, mégpedig egy ódon falu, Türje határába. Szegőddeni fogsz a fehér papok egy-

gyik pusztájára, mit úgy hínak, hogy Vincze-major. S mert falsifikált utazóleveledbe hamis név áll, a premontrei szerzeteseknél evvel a névvel kell szolgálnod. Ilyesformán leszöl eztán is Tuli András póri legény, húsz éves, újonc katonának nem vihető, mert alkalmatlan a rossz szeme végett, mint ahogy ezt is megbizonyítja felülled a passzusod. Azt is megmondom, hogy Tűrjén majd csakis egy úr tudja, ki vagy, bizonyos Weingartner Szeverin kanonok, ki a helybeni birtok jószágkormányzója. E nagytudományú szerzetes egykor az én kisuramnak, a zsenge deák Szekrényesi-Schreiner Bélának vala éveken át a tanárja, de sőt istápja is elhagyatottságába. A rút rab időkbe, szabadságharcunk eltírása után pártolta elárvult gazdát, kinek akkor az apja, nyugodjék!, a vitéz honvédfőhadnagy, Szekrényesi-Schreiner Vilmos a császár olmützi várába, a sáncbörtönbe bezáratván hordozta a láncot. Hát e tudós pap most kisuram kérelmire és kívánságára adand neked ótalma a türjei Vincze-majorba, fiam. Csöndes menedéked, s bízik hozzá, hogy eléggé jó zselléri sorod leszen ottan, az Isten háta mögött, ha ugyan böcsülettel s engedelemmel fogsz szolgálni, miképpen a szerződött urodalmi cselédnek kell igazodni a béresgazda, a számtartó meg az intéző úr mindenfajta parancsához.

- Leszek engedelemmel - vette kezébe a vén kasznár kérges markából a fakófej vezetéklő fékszarát a fiú ama talján trattoriának a kétszárnyú kapujában, honnan már haza indulván léptek kengyelbe, s szálltak a két strapabíró gidránok nyergébe. - Manapság már, s a jövőbe ugyancsak, a szófogadás nem esik nehezemre. Korábbi időkbe, mikor még bojtár voltam, a ránk bízott gulyanyájakat örözvén csak a nyájjagulyásnak, s ő pedig édesapám vala, kellett engedelemmel szolgálnom, de utóbb, hogy igencsak messzi vetődék, hol fene irgalmatlanul abrikolt egy invalidus kapitány, katonássan megtanulám, hogy mit teszen engedelemmel lenni. Mi több: örökösen nyelni a lázongó, dacos indulatot...

Mire rájok szállt a sötétség, már Károlyváros közelében jártak, s ámbár déltől szűnetlen szenvedtek az éles szélben, nem szidták a december dermesztő hidegét, a fagyos fúvást: inkább kopogós úton csattogjon a patkó, mintsem kétaraszos hóban kelljen gázolni a két gidránnal.

Károlyvárosban, melynek neve horvát nyelven Karlovác, Vida bácsi - miként mindenfele - ismert egy olcsó, de elég takaros